

Eğitim Konulu Türk Filmlerinde Öğretmen İmajı: Öğretmen İmajına Tarihi Bakış

The Image of Teacher in Turkish Movies with the Theme of Education: A Historical Look to Teacher Image

Emrullah Akcan¹, Soner Polat²

Öz

Bu araştırmanın amacı, Osmanlı Devletinin son zamanlarından günümüze öğretmen konulu Türk filmlerindeki öğretmen imajını belirlemektir. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılarak yapılmıştır. Çalışma grubunu, 1910 yılından 2010 yılına kadar her 20 yıla bir film gelecek şekilde beş (5) film oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında belgesel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen gözlem formları aracılığıyla veriler toplanmıştır. Analiz sürecinde öncelikle, gözlem formları deşifre edilip çözümlenmeler yapılmıştır. Filmlerdeki öğretmenlerin imajını yansıtacak temel noktalar belirlenmiş ve olumlu-olumsuz imaj öğeleri, film kareleri ile filmde geçen konuşmalardan doğrudan alıntılar verilerek desteklenmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, öğretmenlerin görsel açıdan oldukça iyi bir imaja sahip oldukları saptanmıştır. Aynı zamanda öğretmenler, belirli hedefler doğrultusunda ilerleyen ve kendilerini bu hedeflere adanmış idealist karakterler olarak algılanmıştır. Diğer taraftan, öğretmenlerin sigara içerken görüntülenmeleri, ceza vermeleri, olaylar karşısında çaresiz kalmaları ve zamanla bozulan konuşma biçimleri olumsuz imaj örnekleri olarak değerlendirilebilir.

Anahtar sözcükler: İmaj, öğretmen imajı, filmlerdeki öğretmen imajı

Abstract

This study aims to determine the image of teacher in Turkish films that have been shot between since the last years of Ottoman Empire till today. The study's design is document analysis which is one of the qualitative research methods. The study group consists of a total of 5 films, one film for every 20 years, between the years 1910 and 2010. The documentary method was used to gather the data and the research data were collected through observation form developed by the researchers. Firstly, observation forms were decoded and analyses were carried out in the analysis process. Basic points that reflected the image of teachers were determined and supported using direct quotes from positive - negative image elements, film frames and dialogues spoken in films. According to results obtained from the study, teachers can be said to have a visually appealing image. At the same time teachers are idealist people advancing towards specific goals and devoting themselves to these goals. On the other hand, that teachers are spotted smoking a cigarette, give punishments, remain desperate to events and their way of speaking has been spoiled over time can be regarded as examples of negative image.

Keywords: Image, the image of teacher, image of teacher in films

Received: 06.01.2016 / Revision received: 22.06.2016 / Second revision received: 25.08.2016 / Approved: 29.08.2016

¹Doktora Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, emrullahakcan@gmail.com, ²Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, spolat@kocaeli.edu.tr

Atf için/Please cite as:

Akcan, E. ve Polat, S. (2016). Eğitim konulu Türk filmlerinde öğretmen imajı: Öğretmen imajına tarihi bakış. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22(3), 293-320. doi: 10.14527/kuey.2016.012

Giriş

Öğretmenler, bir toplumun geleceğine yön veren en önemli kişilerin başında gelmektedir. Can, Can ve Durukan'a (1999) göre öğretmenler, geleceğin toplumuna yön veren toplum mühendisleridir. Çünkü öğretmenler, toplumdaki tüm meslek grupları için gereken insan kaynağının yetiştirilmesini sağlayarak toplumu inşa ederler. Bandura'ya (1986) göre insanlar bilgilerinin, tutumlarının, değerlerinin, duygusal eğilimlerinin ve yeteneklerinin çoğunu diğer insanların davranışlarını gözleme ve onları modelleme yoluyla kazanırlar. Bu nedenle öğretmenlik toplumsal sorumluluk gerektiren mesleklerden biridir. Öğretmenler, giydiği kıyafetleriyle, kullandığı kelimeleriyle, tarzıyla bir bütün olarak önce öğrencilerine, sonra da yaşadığı çevreye örnek olmalıdırlar. Çünkü çevresindekiler öğretmenleri gözlemlemekte ve model almaktadırlar. Öğretmenlerden kendi alanlarında uzman ve akademik olarak başarılı olmaları beklenmektedir. Aynı zamanda öğrencilerine sosyal davranışlar edinmeleri açısından da yardımcı olmaları diğer bir beklentidir. Aileler ve kültürel öğeler, toplumun ahlaki değerlerini besleyen sosyal ilişkilerin kazanılmasında rol oynamaktadır. Öğretmenler de, aileler ve diğer kültürel öğeler gibi, bu olumlu sosyal ilişkilerin kazanılması ve yerleşmesi açısından çok önemli bir unsurdur (Bakioğlu, 1998). Öğretmenler, toplumdaki sosyal rollerini, diğer insanlarla doğrudan ilişki kurarak yerine getirebilecekleri gibi dolaylı bir şekilde de sergileyebilirler. Bu dolaylı yollardan biri de sinema filmleridir. Bu bağlamda öğretmen rolünün canlandırıldığı filmler, öğretmenlerin mesleki ve sosyal rollerini topluma göstermesi açısından araç rolü oynamaktadır.

Hem içinde doğduğu toplumu yansıtan hem de toplumdaki izleyicisine yön veren sinema filmleri, gerek bir sanat dalı olarak, gerekse bir kitle iletişim aracı olarak geniş kitlelere ulaşmaktadır (Akıncı-Yüksel, 2015). Özellikle teknolojinin gelişimi ile birlikte sinema filmleri, sadece bir eğlence aracı olmaktan çıkmış, anlatım biçimi ile insanların duygularını çeşitli yönlerden uyararak izleyiciyi etkileyen ve yöneten bir işleve sahip olmuştur (Özön, 1984). Örneğin; bir sinema filmi ile öğrenciler daha fazla okuma ve araştırma yapmaları için teşvik edilebilir, bireysel deneyimleri için tartışma ortamlarına daha aktif katılımları sağlanabilir ve özellikle soyut fikirler daha çekici hale getirilebilir (Nugent ve Shaunessy, 2010).

Bir sinema filmi, yalın olarak bakıldığında bir senaryonun görsel, işitsel malzemeye dönüşmüş olarak izleyici ile buluşması gibi görünebilir ancak derinlemesine incelendiğinde sinema filmleri daha karmaşık bir malzemedir (Akıncı-Yüksel, 2015). Her sinema filmi doğrudan görünen kısmın dışında içerisinde birçok kültürel kodu barındırır. Örneğin; film karakterlerinin yemek içme alışkanlıkları, giyim biçimleri gibi özellikleri kültürel olarak filme yerleştirilmiş kodlardır (Monaco, 2001). Dolayısıyla bir sinema filminde yer alan kodlar bir araya gelerek bir olgunun, bir kavramın temsiline dönüşmektedir (Akıncı-Yüksel, 2015). Sinema filmlerindeki karakterlerin

temsilleri izleyicilere olduğu kadar, araştırmacılara da çok önemli veriler sunmaktadır (Akıncı-Yüksel, 2015). Eğitim ve öğretmen konulu sinema filmleri, öğretmenlerin içinde buldukları toplumla nasıl iletişime geçtikleri, dönemin toplumsal sorunları konusunda ya da içinde buldukları toplumun eğitim ve öğretmenlerden ne tür beklentileri olduğuna dair ipuçları verebilir (Scull ve Peltier, 2007). Çünkü sinema filmlerinin senaristleri ve yapımcıları yaşadıkları toplumun birer temsilcisi olarak gözlemlediklerini filmlere yansıtmaktadırlar (Akıncı-Yüksel, 2015). Sinema filmleri, potansiyel olarak fikirleri ve bilgileri yazılı metinlere göre daha güçlü bir şekilde yansıtır. Böylece okul ve öğretmen temalı sinema filmleri, bazı durumlarda yazılı kaynakların yapamadığını, günlük (o zamanın koşullarında) yaşamdan, kişisel ilişkilerden, mesleki bilgilerden, sınıfın yaşanmış zorluklarından kesitler sunarak yansıtmaktadırlar.

Türkiye’de sinema filmlerinin tarihsel gelişim süreci, toplumla olan ilişkileri açısından incelendiğinde, toplumsal, siyasal ve ekonomik alandaki değişimlerden etkilendiği görülmektedir. Sinema filmleri, içinde bulunduğu toplumun ve kültürün bir yansıması olup, bu yapı içindeki diğer öğelerle etkileşerek topluma iletilmektedir. Toplumsal hayattaki değişimler, bazen doğrudan, bazen de dolaylı yollardan sinema filmlerine temsiller şeklinde yansımaktadır (Duyan, 2013). Bu temsiller, bazen içinde yaşanan kültürlerden beslenir, bazen de yeni kültür oluşturmak için yaratılır. Böylece filmler, sosyal gerçekliğin inşa edilmesine zemin hazırlarlar (Ryan ve Kellner, 2010; Diken ve Laustsen, 2011). Filmler, kültürlerin yansıtılmasında önemli bir ifade aracıdır. Filmler sadece sözlü ve yazılı ifadeleri değil, gelenekler, danslar, işlemler, giysiler, yemekler, resimler, coğrafyalar ile oluşturulan ortak simgesel öğeleri de barındırır (Diken ve Laustsen, 2011). Örneğin filmlerde yer alan giysilerle karakterlerin cinsel kimliği, psikolojik durumu, yaşam biçimi, politik eğilimi, toplumsal değerleri, gelir düzeyi, sosyal statüsü gibi konularda da izleyenlerine üstü örtük mesaj verilir (Tezcan, 1983). Bunun için sinema filmleri çoğu zaman günlük hayatta göremeyeceğimiz ya da görüp de fark edemediğimiz şeyleri açığa çıkarırlar. Okul ve öğretmen içerikli sinema filmlerinde, öğretmen-öğrenci, öğretmen-toplum hatta öğretmen-öğretmen ilişkileri için iyi örnekler bulunabilir. Aynı zamanda bu filmler, öğretmenlerin mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde de etkili olabilmektedir (Kaşkaya, Ünlü, Akar ve Özturan-Sağırılı, 2011). Sinema filmleri aynı zamanda, insanların algılarını oluşturmalarına yardımcı olurlar. Bazı durumlarda toplumun büyük bir kısmını etkilerler. Bundan dolayı sinema filmlerindeki öğretmen imajı, toplumdaki öğretmen algısının şekillenmesine de yön verir. Busby ve Klug’a (2001) göre kitle iletişim araçları olarak sinema filmleri kişiler, mekânlar vs. ilişkin olarak kişilerin dünyasına hızla etki edebilen, insanların algılamalarını oluşturup değiştirebilen, insanların düşüncelerini etkileyebilen ve belirli konularda tavır almalarını sağlayabilen imaj oluşturma gücüne sahip kitle iletişim araçlarından biridir.

İmaj alanyazını incelendiğinde imaj kavramıyla ilgili her biri, imaj kavramının belirli yönüne vurgu yapan birçok tanımlama olduğu görülmektedir. Bektaş'a (2010) göre, duyu organları tarafından dış uyarıcılar aracılığıyla oluşan imaj; herhangi bir birey, kurum ya da durumun bireyde ve toplumda uyandırdığı etkidir. Keklik'e (2012) göre ise imaj, bir kişi veya kurumun, diğer kişi ve kurumların zihinlerinde bilinçli ya da bilinçsiz olarak bırakmış olduğu anlayış ve değerlerdir. Okay (2000) imajı, kişilerin bir obje, kurum veya başka bir kişi hakkındaki düşünceleri şeklinde tanımlamaktadır. Diğer bir tanımda ise imaj; kişilerin bir obje, kişi ya da örgüt ile ilişki ve etkileşim sürecinde zamana bağlı olarak kişilerin zihinlerinde gelişen düşünceleri olarak ifade edilmiştir (Polat, 2011).

Polat ve Arslan (2015) tarafından yapılan daha kapsamlı tanımda ise imaj; bireyin imaj kaynağına ilişkin dolaylı ya da dolaysız etkileşimi sonucunda bilinçli veya bilinçsiz oluşabilen, zaman içinde değişebilen, kişiye özgü olumlu veya olumsuz algılar toplamı şeklinde tanımlanmaktadır. Tanımlardan yola çıkarak imajın; zaman içinde değişebildiği, kişiye özgü olduğu, olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabileceği, bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde oluştuğu, etkileşim sonucunda meydana geldiği söylenebilir.

İmajın bireyler üzerinde güçlü etkileri bulunmaktadır. Örneğin imaj fikirleri iletebilir, idealleri temsil edebilir hatta düşünce ve duyguları şekillendirebilir (Day, 1986). Bir kimsenin zihninde oluşturduğu imaj, bir zincirin halkaları gibidir. İmaj, bir algılar toplamı olduğundan, imajın oluşturduğu inançlar düşünceleri, düşüncelerde duyguları oluşturur. Bu duygular da toplumun o kişiye karşı tavır ve davranışlarını etkiler. Eğer kişilerde yanlış imaj uyandırırız, onların bizim hakkımızdaki düşünceleri olumsuz olur, olumsuz düşünceler de olumsuz davranışları oluşturur (Harmancı, 2008). Kişinin görünümünün, yani görsel imajının şekillendirdiği ilk izlenim (Bulduklı, 2015), kişinin tercih ettiği kılık-kıyafeti, o kişi hakkındaki ilk algıyı ifade eder (Kestere, Wolhuter ve Lozano, 2013). İlk izlenimin önemi, kendisinden sonra gelecek olan diğer izlenimlere etki etmesinden kaynaklanır (Çakır, 2002). Yapılan araştırmalar kılık kıyafetin, bireye yönelik algıları etkilediğini, bireyin taşıdığı rolün bir göstergesi olduğunu, sembolik bir imaj yarattığını, ayrıca bireyin kendini kabulüne ve benlik saygısına katkıda bulunduğunu ifade etmektedir (Ericksen ve Sirgy, 1992). Bu anlamda düşünüldüğünde, olumlu bir öğretmen imajı oluşturabilmek için görsel imaj temelinde toplum üzerinde iyi bir ilk izlenim bırakılması gerektiği söylenebilir.

Görsel imaj, öğretmen imajını oluşturan tek faktör değildir. Walker (1965), öğretmenin öğrenme-öğretme sürecindeki rolünün, öğretmen imajının oluşmasında etkili olan bir başka faktör olduğunu belirtir. Öğretmenin bu süreçteki rolü; alan bilgisi, öğretme isteği, öğretim yöntemlerindeki çeşitlilik, geri bildirim vermesi, öğrenci katılımını desteklemesi ve dersin planlanması gibi değişkenleri içerir (Coats, Swierenga ve Wickert, 1972; Akt. den Brok,

Brekelmans ve Wubbels, 2004). Buradan hareketle mesleki yeterliklerin, meslek imajına, dolayısıyla öğretmenin imajına katkıda bulunduğu söylenebilir.

Kişisel imajın oluşmasında görüntü (görsel imaj) ve yeterlikler dışında başka birçok öge de etkilidir. Çakır'a (2002) göre bunlar sırasıyla; görüntü, sözlü-sözsüz iletişim, diğer iletişim özellikleri (yazma, sunum, dinleme vb.), karakter, yeterlik, davranış ve tavırlardır. Aslında öğretmen her davranışı ile öğrenciye model olmalıdır. Başar'a (2006) göre, ilköğrenim yıllarından başlayarak çocuklar, giyiminden yürüyüşüne, konuşmasına kadar her davranışında öğretmeni örnek almaya yatkındırlar.

Okul, öğretmen, öğrenci temalı olan sinema filmleri incelendiğinde, mizah yönü ağır basan, bol eğlenceli, kahkahalı yapımların yanında, tam bir trajedi örneği olan filmler de izleyicinin beğenisine sunulmaktadır. Ancak okul hayatı, çoğunlukla sinema filmlerinde verilmeye çalışıldan biraz farklı olsa da, her sanat dalında olduğu gibi sinema da gerçek hayattan beslenmektedir. Sinemanın bu özelliğinden dolayı, sosyal gerçekleri dönemin koşullarının etkisi altında yansıttığını söylemek yanlış olmaz.

Öğretmen imajı çok yönlü ve karmaşıktır ancak geniş sosyal durumlar ile anlaşılabilir (Walhout, 1961). Geçen yıllar toplumda çoğu şeyi değiştirdiği gibi, bu değişim toplumun, dolayısıyla eğitim sisteminin önemli bir ögesi olan öğretmeni de etkilemiştir. Örneğin; Cumhuriyetin ilk yıllarındaki bir öğretmen ile son dönemdeki bir öğretmenin giyiminin birbirinden farklı olması beklenir. Bundan dolayı sinema filmleri, bu tür değişiklikler ile dönemin özelliklerini ortaya koyma açısından çok faydalı olabilirler. Türk sinemasında öğretmeni yansıtan, öğretmen imajını değerlendiren araştırmalar incelendiğinde Efendioğlu'nun (2013) yüksek lisans tez çalışmasından başka bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Sinema filmlerindeki oyuncuların davranışları, canlandırdıkları karakterlerin özellikleri ve filmlerin konuları seyredenlerin beğenisini kazandığında, seyredenler kendilerini film kahramanlarının yerine koymakta ve onlarla kendilerini özdeşleştirmektedirler (Kim, Agrusa, Lee ve Chon, 2007). Walhout'a (1961) göre, çoğu insanın davranışı, onların imaja karşı verdikleri tepkilerin bir sonucudur. Bu bağlamda Türk sinemasında öğretmen olgusu, araştırılmaya değer bir konudur. Çünkü öğretmenlik mesleği, toplum için bir rol model olarak algılanmaktadır. Örneğin, toplum zihninde olumlu bir imaj ve olumlu bir tepki oluşturulursa, bu imaj yanlış karakterden ziyade doğru karaktere yönlendirir (Walhout, 1961). Bu anlamda öğretmen ile sanatçı kavramlarının tarihsel, kültürel ve coğrafi olarak birbirleriyle ilişkilendirilmesinin yaygın olduğu belirtilmektedir (Day, 1986). Öğretmenin yalnızca meslekî değil aynı zamanda ekonomik, sosyokültürel, politik, dinî-felsefî, varoluşsal kısaca insanî yönü de daima gündem konusu olmuştur (Efendioğlu, 2013). Araştırmanın odaklandığı sinema filmlerindeki öğretmen karakterlerinin incelenmesi, o dönemin öğretmenlere yüklediği misyonu ve bu

misyunun zaman içinde değişimini görme açısından önemli görülmektedir. Aynı zamanda toplumun öğretmenden beklentilerinin veya öğretmenin toplumdan beklentilerinin dönemsel olarak sinemaya nasıl yansıtıldığı bu tür incelemeler sayesinde ortaya konabilir. Sinema filmleri üzerinde araştırma yapmak isteyen eğitimcileri ve eğitim tarihçilerini zengin bir arşiv beklemektedir (Kaşkaya, Ünlü, Akar ve Özturan-Sağırlı, 2011). Bu arşivden yararlanarak Türk sinemasında öğretmen imajının yıllar içinde nasıl değiştığı, bu araştırma ile incelenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı Osmanlı Devletinin son zamanlarından günümüze öğretmen konulu çekilen sinema filmlerindeki öğretmen imajını belirlemektir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Türk sinemasında;

- a) olumlu öğretmen imajı özellikleri nelerdir?
- b) olumsuz öğretmen imajı özellikleri nelerdir?
- c) olumlu/olumsuz öğretmen imajı, yıllara göre nasıl bir değişim göstermektedir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırma verileri ise nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Madge'ye (1965) göre doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Akt: Karasar, 2011; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırma verileri değişik zamanlarda üretilen sinema filmlerinden toplanacağından doküman incelemesi uygun bir nitel araştırma yöntemidir. Dokümanlar kamu kayıtları, şahsi dokümanlar, kültür evrakları, fiziki materyaller, araştırmacının ürettiği dokümanlar ve görsel dokümanlar olabilir (Merriam, 2013).

Çalışma Materyali

Araştırmanın evrenini cumhuriyetin kuruluşundan bu yana sahnelenen öğretmen temalı sinema filmleri oluşturmaktadır. Söz konusu filmlerin sayısı, büyük çoğunluğu 1965 ve sonrasında (Efendioğlu, 2013) olmak üzere, yaklaşık olarak yirmi beş olduğu düşünölmektedir. Bu araştırmada özellikle öğretmen imajına dair analizlerin yapılabilmesi için amaçlı örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örneklemenin, zengin bilgiye sahip olduğu düşünölen durumların derin çalışılmasına olanak sağladığı gibi, pek çok durumda olgu ve olayların keşfedilmesi ile açıklanmasına da yardımcı olacağı belirtilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Örnekleme oluşturabilmek için; öncelikle, öğretmen imajının tarih içinde nasıl bir değişim geçirdiğini görebilmek amacıyla (cumhuriyetin

kuruluş yıllarını içine alacak şekilde) bir yüzyıl (1910-2010) 20'şer yıllık dönemlere ayrılarak ele alınmıştır. Sonrasında her bir döneme bir sinema filmi gelecek şekilde beş sinema filmi seçilmiştir. Bu seçim, seçimi yapılacak olan döneme ait sinema filmleri arasından rastgele yapılmıştır. Bununla birlikte örnekleme dâhil edilen sinema filmlerinden Çalikuşu, iki ayrı film olmasına rağmen birbirinin devamı niteliğinde olduğundan tek film olarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan sinema filmler,, filmlerin yönetmen ve senarist bilgisi, öğretmen karakterleri ile analiz edildikleri dönemler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1

Çalışma Materyallerini Oluşturan Sinema Filmleri

Film Adı	Yönetmen	Senarist	Öğretmen Karakteri	Karakter Canlandırıcı	Dönem
Çalikuşu (1. ve 2. Film)	Osman F. Seden	Osman F. Seden	Feride	Türkan Şoray	1910-1930
Bir Dağ Masalı	Turgut Demirağ	Turgut Demirağ	Ahmet	Kadri Eroğan	1930-1950
Sevgili Öğretmenim	Ülkü Erakalın	Bülent Oran	Hülya	Hülya Koçyiğit	1950-1970
Öğretmen	Kartal Tibet	İhsan Yüce	Hüsnü	Kemal Sunal	1970-1990
İki Dil Bir Bavul	Orhan Eskiköy ve Özgür Doğan	Orhan Eskiköy ve Thomas Balkenhol	Emre	Emre Aydın	1990-2010

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen, film gözlem formu kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan film gözlem formu oluşturulmadan önce filmler bir kez izlenmiş ve filmdeki öğretmenlerin imajının a)görsel, b) davranışsal, c) mesleki ve d) baskın özellikler açısından dört boyutta incelenebileceği kanaatine varılmıştır. Daha sonra her bir imaj boyutuna bağlı olarak daha ayrıntılı bilgiler verecek alt başlıklar eklenmiştir. Örneğin; görsel imaj boyutuna bağlı “Öğretmenin giyimi mesleğe uygun mu? Saçları toplu, taranmış mı?” gibi alt başlık ile öğretmenin görsel imajına dair veriler ayrıntılandırılmıştır. Gözlem formunun geçerliliğini artırmak için film analizi çalışan bir uzmanın görüşü alınmış önerileri doğrultusunda bazı değişiklikler yapılarak film gözlem formuna son şekli verilmiştir. Film gözlem formu örneklemede olmayan bir filmde denenerek veri toplama için uygun olduğu kanaatine ulaşılmıştır. Bu aşamadan sonra filmler tekrar kare kare izlenerek her bir imaj boyutuna bağlı alt başlıklarda aranan betimsel verinin öğretilerde bulunup bulunmadığı yoklanmıştır. Sonraki aşamada ilgili imaj boyutunun olumlu ve olumsuz yönleri tespit edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Verilerin toplanmasında belgesel tarama ve doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel

tarama denir ve tarananlar geçmişteki olguların anında iz bıraktığı resim, film, plak, ses ve resim kayıtlı bantlar, araç gereç, bina heykel, vb. kalıntılardır (Karasar, 2011). Doküman incelemesi; (1) dokümanları bulma, (2) dokümanların orijinallliğini kontrol etme, (3) dokümanların anlaşılması, (4) verinin analiz edilmesi ve (5) verinin kullanılması olmak üzere beş aşamada yapılmaktadır (Merriam, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Toplanan verilerin analiz edilmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Betimsel analiz dört aşamada gerçekleşmektedir. a) Birinci aşamada araştırmacı araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ya da görüşme ve gözlemlerde yer alan boyutlardan hareket ederek veri analizi için bir çerçeve oluşturur. Böylece verilerin hangi temalar altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenmiş olur. b) İkinci aşamada, araştırmacı daha önce oluşturmuş olduğu çerçeveye dayalı olarak verileri okur ve düzenler. Bu süreçte verilerin anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmesi önem taşımaktadır. c) Üçüncü aşamada araştırmacı düzenlemiş olduğu verileri tanımlar. Bunun için gerekli yerlerde doğrudan alıntılara da başvurmak zorunda kalabilir. d) Dördüncü aşamada ise araştırmacı tanımlamış olduğu bulguları açıklar, ilişkilendirir ve anlamlandırır. Araştırmacı bu aşamada ayrıca yapmış olduğu yorumları daha da güçlendirmek için bulgular arasındaki neden sonuç ilişkilerini açıklar ve ihtiyaç duyulması durumunda farklı olgular arasında karşılaştırma yapar (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Analiz sürecinde öncelikle, gözlem formları deşifre edilip çözümlenmeler yapılmıştır. İlk aşamada her bir filme ait oluşturulmuş olan temalar ile öğretmen imajı genel hatlarıyla ortaya konulmuştur. İkinci aşamada oluşturulan bu kod ve temalar düzenlenmiş ve filmlerin ayrıntılı izlenmesiyle elde edilen betimsel veriler ile anlamlı hale getirilmiştir. Daha sonra temalara ait betimsel verilerin öğretmenin olumlu veya olumsuz imajına kaynaklık ettiği tespit edilmiştir. Bu aşamadan sonra öğretmenlerin imajını yansıtacak olumlu-olumsuz imaj öğeleri, film kareleri ile filmde geçen konuşmalardan doğrudan alıntılar verilerek desteklenmiştir. Olumlu-olumsuz imaj öğeleri, ideal bir öğretmen ölçüt alınarak değerlendirilmiştir. Örneğin, filmdeki bir öğretmenin öğrencilere ceza vermesi olumsuz imaj; kendisini öğrencilerine adanması olumlu imaj olarak ele alınmıştır. Bulguların anlamlılığını ve bütünlüğü araştırmacılar tarafından sürekli test edilmiştir.

Araştırmanın geçerliğini artırmak için; a) Örneklem grubunun seçiminden, veri toplama aracının hazırlanmasına, verilerin elde edilmesinden analiz sürecine kadar tüm aşamalar ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. b) Bulgular, alan yazındaki diğer çalışma bulgularıyla karşılaştırılarak gerekçelendirilmiş, desteklenmiş, benzerlikler ve farklılıklar açıklanmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için, iki araştırmacı farklı yerlerde filmleri izleyerek gözlem formlarını doldurarak veri toplamışlardır. Sonra iki araştırmacı ilgili filmleri birlikte izleyerek gözlem sonuçlarını karşılaştırmışlardır. Bu şekilde, gözlem sonuçlarının önyargı ve yanlış anlamalardan uzak, ortak bir bakış açısı ile ele alınması sağlanmıştır. Uyuşum yüzdesi, öğretmen imajı konusunda gözlemlenen ve görüş birliğine varılan gözlem sonuçlarının oranlanması ile hesaplanmıştır. Bu bağlamda uyum katsayısının güvenilir bir oranda olduğu ifade edilebilir (>%70) . Yaşanan uyumsuzlukların çözümü için de ayrı bir alan uzmanına başvurulmuş, üzerinde görüş birliğine gözlem sonuçları doğru olarak kabul edilmiştir. Böylece araştırmanın güvenilirliğini arttırılmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Bu bölüm önceden belirlenen temalara dayalı olarak üç başlık halinde sunulmuştur. İlk tema olarak, Türk sinemasında olumlu öğretmen imajı özelliklerinin neler olduğu; ikinci tema olarak, Türk sinemasında olumsuz öğretmen imajı özelliklerinin neler olduğu; son tema olarak ise, Türk sinemasında olumlu/olumsuz öğretmen imajının, yıllara göre nasıl bir değişim gösterdiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Türk Sinemasında Olumlu Öğretmen İmajı

Araştırma kapsamında yer alan filmlerdeki olumlu öğretmen imajı incelendiğinde, görsel açıdan, öğretmenlerin diğer bireylerden hemen ayrıldığı göze çarpmaktadır. Kadın olsun erkek olsun, filmin her karesinde öğretmen saça şekil vermiş, saç her zaman düzgün taranmış durmaktadır. Özellikle cumhuriyetin ilk yıllarının kaynaklık ettiği filmlerde, öğretmen adeta modernleşme için topluma önderlik etmektedir. Toplumdaki bireyler filmlerde, şalvar, yelek, kara çarşaf, uzun sakal dağınık saç gibi görsel unsurlar ile yer alırken; öğretmen figürü, sakal tıraşlı, saç oldukça düzgün, ceket-gömlek-pantolon, fötr şapka, makyajlı, dönemine göre daha modern giyimli bireyler olarak görülmektedir. Bu durum cumhuriyetin ilk yıllarının yansıtıldığı “Çalikuşu” adlı filmde de yer almaktadır. Feride öğretmen, cumhuriyetten önceki kadın imajının olumsuz yanlarını kendi imajıyla adeta düzeltmeye ve yön vermeye çalışmaktadır. Buradan hareketle, Acun’un (2007) da değindiği gibi, Cumhuriyetin çizdiği kadın imajının, toplumun çoğunluğunu yansıtmasından ziyade, topluma rol model olduğu söylenebilir. Yani öğretmen sadece öğrencilerine değil, çevresindeki herkese model olmaktadır.

Fotoğraf 1. Öğretmen Feride (Türkan Şoray) ile ona haber vermeye gelen kişi (Çalıküşu, 1966)

Öğretmenin görsel açıdan topluma rol model olmasını sadece Cumhuriyetin ilk yıllarıyla sınırlamak doğru olmayacaktır. Örneğin son yıllarda (2008) çekilmiş olan “İki dil bir bavul” isimli filmde de öğretmen, görsel imajıyla topluma örnek birey olarak ön plana çıkmaktadır.

Fotoğraf 2. Öğretmen Emre (Emre Aydın) ile çalıştığı köyden bir köylü (iki Dil Bir Bavul, 2008)

Fotoğraf 2’de de görüldüğü üzere, Emre Öğretmen, özenli saç, traşlı yüz ve gömlek-kumaş pantolon-kravat (bölgenin sıcak iklim özelliğinden dolayı ceket giymediği varsayılmıştır) ile izleyici karşısına çıkarken, aynı karedeki köylü şalvar, kirli sakal, özensiz ve dağınık bir saç stili ile göze çarpmaktadır. Bu tür film karelerine diğer filmlerde de rastlanmaktadır. Fotoğraf 3, “Bir dağ masalı” adlı filmde alınmıştır.

Fotoğraf 3. Ahmet Öğretmen (Kadri Eroğan) ile çalıştığı köyden bir köylü (Bir Dağ Masalı, 1947)

Olumlu öğretmen imajına ait araştırma bulgularından biri de öğretmenlerin idealist oluşudur. Araştırma kapsamındaki tüm filmlerde, öğretmenler belirli bir amaca kendilerini adanmış, pek çok şeyden feragat edip hedeflerine yürümüşlerdir. Çalığışu'nda Feride'nin "*ilk memuriyetimi geçireceğim bu mektebe, sevmek, faydalı olmak, çalışma azmiyle gelmişim.*" ile doktorun burada ne işin var sorusuna cevaben "*ben sadece hizmet etmek istiyorum*" demesi örnek gösterilebilir. Yine aynı filmde bir başka sahnede Feride'nin dadısına "*...düşün bak, ufacık bir mektebim olacak, çiçeklerle donatacağım sınıfı, sonra bir sürü talebem...yoksullara kendi ellerimle önlük dikeceğim.*" gibi cümleler kurması idealist öğretmen olduğuna işaret etmektedir. Bir Dağ Masalı'nda Ahmet Öğretmen, İstanbul'daki lüks hayatını bırakıp köyde öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Ahmet öğretmenin İstanbul'da harcadığı servetinden geriye kalanlarla ilgili şu ifadeleri ilgi çekicidir: "*...bundan sonrasını çocukların eğitimine adamayı düşünüyorum*". Yine aynı şekilde İki Dil Bir Bavul adlı filmde Emre Öğretmen, Türkçenin yeterince bilinmediği bir bölgeye öğretmen olarak atanmış ve karşılaştığı tüm zorluklara rağmen başarmak için hedefler belirlemiştir. Bu hedeflerinden birinin çocuklara Türkçe öğretmek olduğu şu cümlelerden anlaşılmaktadır:

"...yani, durum ortada yani. Benim amacım da zaten, bu sene, ben onlara diyorum, sadece okuma yazmayı öğreteyim, hani bırak şeyi, neymiş, matematikmiş, hayat bilgisi falan filanmış. Bunları diyorum bırakıyorum ben, ben bunlara bu sene en azından Türkçeyi güzelce öğretiyim, okuyup yazsınlar, seneye diyorum, nasıl olsa bu alt yapıyla ben onlara, hee bu sene kaybettiklerini önümüzdeki sene verebilirim."

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulardan biri de filmlerdeki tüm öğretmenlerin bir mücadele içinde yer almaları, Hüsnü Öğretmen dışındaki öğretmenlerin bu mücadelelerden başarıyla çıkmalarıdır. Feride, öğretmen olmaya karar verdikten sonra, bir kadının erkekler dünyasında nasıl bir yer edineceğiyle ilgili sorunlarla karşılaşır. İlk olarak dadısının "*...sonra sen nasıl gidersin bi başına o dediğin yerlere?*" sözleri, yine aynı şekilde Hatice Hanımın "*...ne işin var buralarda hoca hanım? Kadın evinde gerek...*" sözleri nasıl bir mücadeleyle baş başa olduğunu ortaya koymaktadır. Feride'nin köylülerin dini yanlış yaşamasıyla ilgili sorunlarının yanında, iftiraya uğraması ve ekonomik sorunları diğer mücadele örnekleridir. Bir Dağ Masalı'ndaki Ahmet Öğretmen'in, köye öğretmen olarak geldiğinde köylünün çeşitli iftiralarla şikâyetinde bulunması ve Şükrü Efendinin şu sözleri ile nasıl bir mücadele içinde olduğu gözler önüne serilmektedir.

"Aman Allah'im! Rüya değil, yılanların başlarının ezilmesinden korktum da... Bana ne olur mu? Ben de varım onların içlerinde. Valla öyle. Ben anlamadığım şeyin evvela aleyhinde bulunurum. Açık konuşmayı tehlikeli görürsem, gizli gizli fiskos eder, dedikoduyla el altından kaynatırım. Meşrutiyette de böyle yaptım, Cumhuriyette de böyle yaptım, şapkada da böyle yaptım, yazıda da böyle yaptım. Ben bu köyün çocuklarını okutuyorum, kut kanaat geçiniyordum, lâkin günün birinde yerime gençlerden bir muallim

geldi. Yirmi yıl medreselerde dirsek çürütmüş Şükrü Efendi, bu köyde en az on tane hafız yetiştirmiş Şükrü Efendi okutamazmış da çocukları, aha bu okuturmuş! Yani hem ekmeğini elimden alacak, hem benim bilmediğim şeyleri öğretecek, hem de onun babasına rahmet okuyacağım. Böyle yağma var mı? Başladım alttan alta kuyusunu kazmaya...”

Sevgili Öğretmenim filminin öğretmen karakteri Hülya, önce içinde bulunduğu ekonomik dar boğaz ile daha sonrasında okulda öğrencileriyle yaşadığı sorunlarla karşımıza çıkmaktadır. Diğer yandan, İki Dil Bir Bavul filminin adından da anlaşılacağı üzere öğretmen ve öğrencilerin farklı ana dillerinden kaynaklanan iletişim sorunları öğretmenin (dolaylı olarak öğrencilerin de) çok büyük bir sorunla karşı karşıya olduğunu gösterir. Bu sorunu Emre Öğretmen ile öğrencileri arasında geçme(meye)n diyalogda çok iyi bir şekilde anlamaktayız:

“...niye anlamıyorsunuz siz? Ha? Dediğimden hiçbir şey anlamıyorsunuz demi? Ha? Anlamıyorsunuz mu hiçbir şey? Anlamıyorsunuz demi? Anlamıyorsunuz demi? Yoğ... anlamıyon. Türkçeden anlamıyorsunuz demi diyorum. Anlamıyorsunuz demi? Öyle gülüyorsunuz zaten. İyi ben de sizi anlamıyom zaten. Napcaz?”

Öğretmenler bahsedilen bütün bu mücadele örneklerinin bir şekilde üstesinden gelmektedirler. Ancak “Öğretmen” adlı filmde Hüsnü Öğretmen, İstanbul’a atandıktan sonra, bir çıkış yolu bulabilmek için bin bir türlü yola başvurmasına rağmen, içine girdiği ekonomik mücadeleye yenik düşer ve akıl sağlığını yitirir.

Fotoğraf 4. Hüsnü Öğretmenin (Kemal Sunal) akıl sağlığını yitirdiği sahne (Öğretmen, 1988)

Sevgili Öğretmenim’de mahalle esnafının Hülya öğretmene duyduğu güven ve saygının altındaki nedenin olumlu imaj algısından kaynaklandığı söylenebilir. Kasabın, “*Sen emret yeter. İstersen dükkânı al, götür.*”; manavın, “*O nasıl söz Hülya Hanım. Başımızın üstünde yeriniz var. On misli, yüz misli birikse ne çıkar? Sizin gibi müşteriye canımız kurban.*”, eczacının ise “*Aceleyle ne lüzum vardı kızım?*” sözleri, Hülya öğretmenin olumlu bir imaja sahip olduğunu göstermektedir. Kültürel olarak öğretmenlik mesleğine duyulan saygının

temelinde, eğitime verilen önem vardır. Ancak öğretmenlik mesleğine duyulan bu geleneksel saygının, ekonomik gerekçelerle ilginç bir çelişki oluşturduğu görülmektedir (Aydın, 2009).

Genel bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, öğretmenlerin güven veren, idealist, türlü türlü sıkıntılara rağmen yılmadan savaştan, kendisinden çok başkalarını düşünen bir imaja sahip olduğu söylenebilir. Özellikle, görsel imaj açısından, tüm filmlerde ön planda yer aldıkları görülmektedir. Buradan hareketle öğretmenlerin görüntü olarak iyi birer rol model oldukları sonucu çıkarılabilir.

Türk Sinemasında Olumsuz Öğretmen İmajı Özellikleri

İmaj, kişinin yararına katkı sağlayabilecek çok güçlü bir kavram olmasının yanında, o kişiye ait olumsuz algı oluşmasına da sebep olabilir. Bir din-modernite çatışmasının yaşandığı Çalığışu'nda öğretmene yönelik olumsuz imajın en belirgin olduğu sahnelerden biri, Feride Öğretmenin Zeyniler Köyüne ilk gidişinde bir köylünün Hatice Hanımı tanıtan sözlerinin sarf edildiği bölümdür: *"Bizim Hatice Hanım pek Müslüman'dır. Ehl-i Tarikatten. Mevlütleri o okur, hastalara nefes eder, ölülerimizi o yıkar... Din derslerini ona bırakırsan iyi edersin hoca hanım. Köylü de memnun olur. Ona göre ha!"*. Bu satırlar, öğretmenin din dersini Hatice Hanım kadar iyi veremeyeceği algısını veya sanki öğretmenin dinle alakası olmayan biriymiş gibi göstermesi açısından önemlidir. Din-modernite çatışmasının yaşandığı diğer bir sahnede öğretmene yönelik olumsuz bir algının daha olduğu görülmektedir. Bu sahnede, Hatice Hanım, ilk kez gördüğü eğitim araç-gereçlerinden "Dünya modeli"ni kısa bir incelemeden sonra Feride'ye yönelik, *"Çocukların körpe kafalarına bu gâvur icatlarını sokmaya mı geldin buraya? Ne işin var buralarda hoca hanım? Kadın evinde gerek, yok mu senin evin?"* sözleri, öncelikle, öğretmenin çocukları aydınlatan bir kişi olmaktan ziyade, onların akıllarını karıştıracak kişi algısına neden olmaktadır. İkinci olarak, kadının evinde oturması gerektiğine yönelik sözleridir. Hatice hanıma göre kadın çalışmaz, kadın erkek işine karışmaz, evde oturur, çocuk bakar. Buna karşın Feride'nin cevabı olumsuz öğretmen imajına yönelik bir iyileştirme çabası sayılabilir: *"Var, hoca hanım. Ama kadının evinde oturmasına gelince... O düşünce ki seni hâlâ Dünya'nın öküzün boynuzunda durduğuna inandırıyor. Kadın da bu cemiyette vazifesini yapsa, erkeğe yardımcı olsa, kendi kuvveti yettiği sahalarda çalışsa herhâlde çok daha başka olurdu halimiz! Kadınsın diye türbedarlığı elinden alsalar, seni Zeyni Baba'dan ayırsalar, ister miydin Hatice Hanım?..."*. Çalığışu'nda öğretmene yönelik bir diğer olumsuz imaj algısı ise, Fotoğraf 4'te de görüldüğü gibi, Feride Öğretmenin yurtdışından gelen arkadaşının görsel açıdan modern bir tarza sahip olması, ancak Feride Öğretmenin halen kara çarşafı görünmesidir.

Fotoğraf 5. Feride Öğretmen (Türkan Şoray) ile bir arkadaşı (Çalıküşu, 1966)

Bir Dağ Masalı ve Öğretmen adlı filmlerde Ahmet, Hüsnü ve Emre Öğretmenler filmin çeşitli bölümlerinde ellerinde sigara ile izleyici karşısına çıkmaktadırlar. Öğretmenlerin önce öğrencilere sonra da topluma rol model olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, böyle bir görüntü öğretmenlere yönelik olumsuz bir imaj yaratacaktır.

Özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında çekilmiş olan filmler incelendiğinde, öğretmenliğin herkes tarafından yapılabileceği, “herkes öğretebilir” algısını oluşturduğu düşünülmektedir. Çalıküşu’nda Feride, lise eğitimi almış genç bir kızdır. Bir Dağ Masalı’nda Ahmet öğretmen, tıbbiyeyi 4.sınıfa kadar okuyup bırakmış, sonrasında köye öğretmenlik yapmaya gitmiştir. Yine aynı şekilde, Sevgili Öğretmenim’de Hülya Öğretmen kendisinden büyük öğrencilerinin olduğu bir kolej sınıfında öğretmenliğe adım atmıştır. Hülya öğretmenin, yaşadığı ekonomik sıkıntılardan kurtulmak için kendisine iş aradığı anlaşılmaktadır ve gazetede ki öğretmen ilanını gördükten sonra “*anneciğim, nihayet istediğim gibi bir iş buldum galiba...İstanbul’un özel kolejlerinden biri için öğretmen aranyormuş. Parasına şartlarına bakmadan kabul edeceğim*” sözleri, Hülya’nın tesadüf eseri öğretmen olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Çünkü Hülya Öğretmen, o gün gazetede ki ilanı görmemiş olsaydı belki de öğretmenlik dışında başka bir iş bulacaktı. Buradan hareketle, toplumumuzdaki, *hiçbir şey olamazsan öğretmen olursun*, anlayışının yansıtıldığı söylenebilir.

Filmlerde göze çarpan bir başka olumsuz imaj ise öğretmenin çaresiz kaldığı durumlarıdır. Örneğin Emre Öğretmenin öğrencileriyle iletişim kuramadığı için yaşadığı çaresizliği “*...bugün birinci sınıflar geldi, Türkçe bilmiyorlar mesela. E konuşuyon boşa konuşuyomuş gibi oluyor. Hiç bişe anlamıyorlar, e iyi ben nasıl ders anlatacam o zaman ya? Böyle bakıyorlar. Hem bakıyorlar öyle, hiçbir bişe anlamıyorlar yaa...*” sözleri ile görmekteyiz. Aynı şekilde İstanbul’a tayininden sonra yaşadığı ekonomik çaresizlik, Hüsnü Öğretmenin hazin sonunu hazırlamıştır.

Örneklemedeki ilk dört film incelendiğinde, genel olarak öğretmenlerin Türkçeyi düzgün ve akıcı olarak kullandığı söylenebilir. Ancak 2009 yılında çekilen İki Dil Bir Bavul filminde yer alan Emre Öğretmenin, içinde büyüdüğü

bölgenin ağız özellikleriyle konuşmakta olduğu görülmektedir. Öğretmenin, bir yandan öğrencilerinin Türkçe konuşabilmeleri için büyük bir mücadeleye girmesi, diğer yandan kendisinin Türkçeyi düzgün konuşmaması bir çelişki olarak göze çarpmaktadır. Öğretmen görsel ve davranışsal olduğu kadar hitabet açısından da model olmalıdır. Emre öğretmenin öğrencilerine “nane” ve “aile” kelimelerini öğretirken aralarında geçen diyalogda “lan” argo sözcüğünü kullanması, olumsuz öğretmen imajına iyi bir örnektir:

- *Na..ne...*

- *Lane*

- *Nane !*

- *Lale.*

- *Lale değil lan, nane!*

- *Nane.*

- *Hıhh, nane. Sen biliyon mu naneyi? ha? Naneyi biliyon mu?*

- *Evet.*

- *Evet. Nasıl bişe nane? Gördün mü hiç nane? Böle yeşil olur, yeşil. Kokar güzel güzel...*

Bir diğer öğrenci ile olan diyalog:

- *Aa...il..e. ilee.. anne ile.*

- *Aile !*

- *Aile.*

- *Senin ailen var mı?*

- *Hayır.*

- *Nasıl hayır lan, yok mu senin, annen baban yok mu?*

Filmlerde dikkat çeken bir diğer bulguda ise, öğrencilerine ceza veren tek öğretmen Emre öğretmendir. Diğer filmlerde ceza anlamında bir imaja rastlanmamış, aksine Çalığısu’nda Feride öğretmen, Hatice Hanımın ceza verdiği öğrencinin cezasını dikkate almamaktadır. Filmde, Emre öğretmen Türkçe kitabına başka bir dilde kelimeler yazdığı gerekçesiyle öğrencisine tahta önünde tek ayaküstünde durma cezası vermektedir. Öğretmenlerin kullandığı ceza yöntemlerinden tek ayaküstünde tutma, fiziksel ceza türlerindedir (Saban, 2002) ve eğitimde kullanılmaması gereken ceza türlerinden biridir. Öğrencilerin süreklilik göstermeyen, küçük hataları sınıf yönetiminde görmezlikten gelinebilir (Baloğlu, 2001; Başar, 2006). Filmdeki istenmeyen davranışa bakılacak olursa, öğrencilerin gösterdiği istenmeyen davranış tekrarlanma olasılığı düşük olan bir davranıştır. Emre öğretmenin bu durumda yapması gereken, öğrenciye ceza vermek yerine, o istenmeyen davranış görmezden gelmek olmalıdır. Bu gibi istenmeyen davranışlar zamanla kendiliğinden ortadan kalkmaktadır. Bu durumda öğretmenin, öğrencilerin dersten kopmasını engellemek ve derse karşı olumsuz tutum geliştirmelerini önlemek için bu tür davranışları görmezden gelmesi iyi bir yöntem olabilir (Durukan ve Öztürk, 2005).

Fotoğraf 6. Ceza alan öğrenciler (İki Dil Bir Bavul, 2008)

Türk Sinemasında Olumlu/Olumsuz Öğretmen İmajı, Yıllara Göre Nasıl Bir Değişim Göstermektedir?

Bu çalışmada daha önce yapılan imaj tanımlarından hareketle imajın; diğer birçok niteliğinin yanında zaman içinde değişebildiği, olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabileceği niteliklerinden bahsedilebilir. Araştırma kapsamında ele alınan filmler irdelendiğinde, zaman içerisinde öğretmen imajına dair değişim gösteren birden fazla bulguya rastlanmıştır. Bu değişimler bazen olumlu yönde bazen de olumsuz yönde olmuştur. Görsel imaj açısından değerlendirildiğinde, özellikle cumhuriyetin ilk yıllarında Osmanlı etkisinin devam ettiği görülmektedir. Nitekim öğretmenler, çarşafli veya nispeten kapalı, erkek öğretmenler de fes ile ona uygun kıyafetlerle sahnelenmektedir. Bu rağmen ilerleyen yıllarda öğretmenler bugünkü görünümüne daha yaklaşmışlardır. Günümüzde ise özellikle kadın öğretmenler kıyafet seçiminde oldukça serbest davranmaktadır. İş ve günlük kıyafetleri hemen hemen aynıdır. Aşağıda Çalığışu ve Öğretmen adlı filmlerden alınan öğretmenler odası görüntüleri bulunmaktadır.

Fotoğraf 7. Çalığışu (1966) ve Öğretmen (1988) adlı filmlerde yer alan öğretmenler odası sahnesi

Yine aynı filmlerde öğretmen ile birlikte okuldaki müdür, müdür yardımcısı gibi diğer personelin de görsel açıdan nasıl bir değişim geçirdiği görülmektedir.

Fotoğraf 7. “Çalığışu (1966)” (Soldan sağa: Muavine Hanım, Feride Öğretmen ve Müdür) ve “Öğretmen (1988)” (Soldan sağa: Müdür, Hüsnü Öğretmen, Kaymakam ve Milli Eğitim Müdürü) filmlerinden bir kare

Öğretmenin görsel imajının geçirdiği bu büyük değişimin yanında kültürel anlamda da değişimler meydana gelmiştir. Öğretmenlerin günlük konuşmalarındaki bozulma buna örnek gösterilebilir. İncelenen filmlerden ilk üçü olan, *Çalığışu*, *Bir Dağ Masalı* ve *Sevgili Öğretmenim* adlı filmlerde öğretmenlerin, gerek günlük yaşamda gerekse de iş hayatında kullandıkları üsluba oldukça özen gösterdikleri, harfleri yutmadan veya yuvarlamadan çok net bir kesinlikle konuştukları hemen göze çarpmaktadır. Sonraki iki film olan *Öğretmen* ve *İki Dil Bir Bavul* adlı filmlerde ise öğretmenlerin bu anlayıştan uzaklaştıkları, özellikle *İki Dil Bir Bavul* adlı filmde öğretmenin konuşmasının çok fazla bozulduğu görülmektedir. Öğretmenin olumsuz yönde değişen bu imajına her filmde birer örnekle değinebiliriz. *Çalığışu*: “Müdürümüz ciddi, hanım hanımıcık bir kadın, beni gayet iyi karşıladı. Talebelerime gelince, onlarla da bir günde kaynaştık. Aralarında bir paşanın kızı var ki, büyümüş de küçülmüş gibi kavruk azametli bir kız. Nadide hanımefendi, bir şey öğrenmekten ziyade arkadaşlarına gösteriş yapmak için geliyor mektebe.” *Bir Dağ Masalı*: “okulu kapatıp kırlarda ders yapmaya gelince, sonbaharın ve ilkbaharın güzel günlerinde sınıflar büsbütün boşalıyor.” *Sevgili Öğretmenim*: “sizlere öğretmen olduğum için kendimi mutlu hissediyor, iyi anlaşacağımızı umuyorum.” *Öğretmen*: “...hepinizin ellerini havada görmek isterdim, zor birşey sormicaktım ki. Bana bakın bakıyorum...” *İki Dil Bir Bavul*: “...çikolata ney biliyon mu? Nasıl oluyo? Ha? Nerde satılıyor çikolata? Bilmiyon de mi?”. Filmlerden alınan bu doğrudan alıntılarla, Türkçeyi güzel kullanma bağlamında, öğretmen imajının olumsuz yönde bir seyir izlediği açıkça görülmektedir.

Araştırma kapsamında ulaşılan diğer bir bulgu ise, ilk yıllarda kendisini tamamen adamış öğretmen imajıdır. Buna göre öğretmen, kişisel sorunlarından çok toplumun sorunlarıyla ilgilenmiş ve kendisini ikinci plana atmıştır. Özellikle *Çalığışu* ve *Bir Dağ Masalı* adlı filmlerde Hatice Hanım-Feride Öğretmen,

Şükrü Efendi-Ahmet Öğretmen boyutuyla, din-modernite çatışmasında öğretmenlerin önemli birer nefer rol üstlendikleri görülmektedir. Yani öğretmen, toplumu yanlış din algısından ve tutucu zihniyetten kurtaran bir aydın imajına sahiptir.

Diğer yandan sonraki yıllarda ekonomik anlamda sıkıntı çeken öğretmen imajına rastlanmaktadır. Hülya Öğretmenin sözleri öğretmenin idealist ve adanmış imajından çaresizliğe doğru gidişini göstermektedir:

“...ne olursa olsun çalışmak zorundayım efendim, şımarık öğrenciler ne kadar huysuz ne kadar kötü olurlarsa olsunlar, açlıktan beter değillerdir herhalde. Hasta annem ilaç ve doktor beklerken işin kolayını zorunu düşünemem Müdür Bey. Her ne pahasına olursa olsun bu mücadeleye girmek zorundayım, yalvarırım bir fırsat verin bana.”

Yine aynı şekilde Hüsnü Öğretmen İstanbul’a tayininden sonra eve alacağı sebze meyveden, okula gideceği otobüs biletine kadar her türlü ekonomik kısıntıya rağmen mücadeleden yenik çıkarak akıl sağlığını yitirmektedir.

Son dönemlerde çekilmiş olan İki Dil Bir Bavul adlı filmde ise, ilk yıllardaki idealist ve adanmış öğretmen imajı ile ardı sıra gelen dönemde ekonomik mücadele içindeki öğretmen imajından ayrı olarak kültürel farklılıklar ön plandadır. Emre Öğretmen, kendisine tamamen yabancı olan bir kültürde görevini icra etmeye çalışmaktadır. Ülkenin farklı bölgelerinde kullanılan farklı anadillerinden kaynaklanan sosyokültürel soruna çözüm bulmaya çalışmaktadır. Kendisi sınıf öğretmeni olmasına rağmen, karşı karşıya kaldığı sorunu ortadan kaldırmak için matematik, hayat bilgisi gibi dersleri bir kenara bırakarak öğrencilerine Türkçe öğretmeyi temel hedef belirlemiştir. Bu anlamda öğretmenin bir kurtarıcı imajına sahip olduğu söylenebilir. Bu öğretmen imajının, Burbach ve Figgins’in (1993) çalışmalarında elde ettikleri olumlu öğretmen imaj boyutlarından ‘istisnai durumlar için istisnai öğretmen’ imajına paralel olduğu düşünülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Diğer mesleklerden farklı olarak öğretmenlik, insan ilişkileri bakımından, geniş bir kitleyle etkileşim içinde olan bir meslektir. Diğer bir deyişle öğretmenlik, okulda öğrencilerle iç içe olmasının yanında, okul dışında toplumla sıkı bağları olan bir meslektir (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005). Bir mesleğin saygınlığını belirleyen ekonomik, kültürel, siyasal, sosyal gibi birçok faktör olduğu şüphesiz bir gerçektir. Bir bakıma, bütün bu faktörlerin, o mesleği yürütenlerin tutum ve davranışlarıyla ilişkili olduğu düşünülür. Bu nedenle bir model olarak algılanan öğretmenin, mesleğinin gerektirdiği niteliklere uygun tutum ve davranışlar göstermesi beklenmektedir. Öğretmen, mesleki saygınlığın yükselmesine yardımcı olabilecek bir kişilik örüntüsüne ve uygar bir yaşam anlayışına sahip olmalıdır (Aydın, 2009). Olumlu imajın

oluşturulmasında sinema filmlerinin önemli bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir (O'Connor, Flanagan ve Gilbert, 2008).

Bu çalışmada öğretmenlerin sinema filmlerindeki olumlu ve olumsuz imajları ile bu imajın yıllar içinde nasıl değiştiği irdelenmeye çalışılmıştır. Çalışma bulguları incelendiğinde farklı öğretmen imaj örüntülerine rastlanmıştır. Epstein, Rosenberg ve Smith (1991), 50 yıllık bir dönemi kapsayan zaman diliminde, sinema filmlerindeki öğretmen imajına dair yaptıkları çalışmalarında, birbirinden tamamen farklı ciddi, adanmış, kötü eğitilmiş, beceriksiz, asi vb. gibi imaj örüntülerin elde edildiğini belirtmişlerdir. Birbirinden farklı imaj örüntüleri bağlamında, Epstein, Rosenberg ve Smith'in yaptıkları çalışma sonuçlarıyla bu araştırmanın sonuçları birbiriyle benzerlik göstermektedir.

Çelikten, Şanal ve Yeni'ye (2005) göre toplumun büyük bir kesimine hizmet sunan öğretmenler, toplumun gözünde olumlu bir imaja sahip olmak zorundadırlar. Nitekim sinema filmlerinde bu olumlu imajın oluşmasına yardım ederler. Dolayısıyla sinema, bireylerin kişilerle ilgili fikirlerini oluşturmaları için oldukça önemli bir kaynak olarak ortaya çıkmaktadır (Artan, 2012).

Araştırma kapsamındaki incelenen tüm sinema filmlerinde göze çarpan en önemli olumlu imaj, öğretmenlerin görsel açıdan oldukça iyi bir imaja sahip olduklarıdır. Öğretmenler hemen hemen tüm sahnelerde, iyi giyimli, çağın ilerisinde, traşlı, saçları düzgün taranmış görülmektedirler. Kestere ve Kalke'nin (2014) öğretmenin görsel imajına yönelik yaptıkları araştırmalarında, öğretmenlerin saç stiline kısadan uzuna, kıvrıktan düz saça kadar farklı yollarla betimlenmesine rağmen, öğretmenlerin saçının düzenli, temiz ve bakımlı olarak algılandığı bulgusuna ulaşmışlardır. Harmancı (2008), profesyonelliğin mutlaka bakım gerektirdiğini, temizlik ve bakımın, kendimize ne derece değer verdiğimizizi gösterdiğini belirtir. Sampson'a (1995) göre, temiz traşlı bir görünüm, bir profesyonel için en kabul edilebilir nitelikte olmalıdır.

Öğretmenler, belirli hedefler doğrultusunda ilerleyen ve kendilerini bu hedeflere adayan idealist kişilerdir. Burbach ve Figgins (1993), öğrencilerinin başarılı olması için ellerinden gelen her türlü yardımı yapan adanmış öğretmen imajının, filmlerde baskın imaj olarak ön plana çıktığını söylemektedir. Buna paralel olarak Harris (2009) de öğretmenlerin, geleneksel olarak adanmışlık ve uygun davranışlarla ilişkilendirilmiş olduklarını belirtir. Benzer şekilde Joseph'in (2001: 136) aktardığına göre Avent (1931) yirminci yüzyılın öğretmen imajını tanımlarken "mükemmel öğretmen, kendine karşı ihmalkâr, kendi rahatından çok diğerlerini düşünen" ifadelerini kullanmaktadır. Bu ifadeler, Feride ve Ahmet öğretmenler başta olmak üzere, filmlerdeki adanmış öğretmen imajıyla örtüşmektedir. Diğer yandan öğretmenler türlü türlü sıkıntılara rağmen yılmadan mücadeleye devam etmekte, çoğu zaman da tüm sıkıntıların üstesinden gelmektedirler. Ancak bu durum bazen istendiği gibi sonuç vermeyebilir. Daha açık bir ifadeyle, olumlu imajın olumsuz sonuçları da

olmaktadır. Örneğin, filmlerdeki mükemmel öğretmeni gören bir öğretmen, kendisi hakkında olumsuz düşüncelere kapılabilir. Swetnam (1992), filmlerde bir çeşit süper insan olan öğretmenin, bütün öğrencilerin tüm sorunlarını kolaylıkla çözebildiğini, zahmetsizce bütün sınıfın ihtiyaçlarına yetişebildiğini, ancak bu gerçeğe dışı durumun şu an görevde olan bazı öğretmenler üzerinde olumsuz etki bıraktığını belirtir.

Bir mesleğin imajının oluşmasında birçok unsur vardır. Ancak bu imaj olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilmektedir. Polat ve Arslan'a (2015) göre olumsuz imaj; davranışlara bağlı olarak kişilerin zihninde oluşan olumsuz izlenimlerdir. Bu bağlamda, filmlerde öğretmenlerin olumsuz izlenim yaratacak davranış örüntülerine rastlanmıştır. Örnekleme yer alan erkek öğretmenlerin tamamı bazı sahnelerde ellerinde sigara ile görülmektedir. En başta öğrencilere örnek olması gereken öğretmenler, sigara ile rol model olmamalıdır. Dolloff'a (1999) göre, her düzeydeki öğretmen imajı, onaylanmak ve yeniden düzenlenmek için rol model alınabilir. Yani öğrenci, olumsuz olsa bile öğretmen davranışını örnek alabilir. Aynı şekilde Başar (2006), öğretmen davranışlarının öğrenci için pekiştirici olduğunu ve öğrencilerin öğretmeni örnek almaya yatkın olduğundan dolayı dikkatli olmaları gerektiğini belirtir. James (2004), olumsuz bir imajın, ortadan kaldırılması uzun zaman alan olumsuz önyargılar oluşturduğunu belirtmektedir. Buradan hareketle öğretmenin olumsuz davranışını model alan öğrencinin bu durumu düzeltebilmesinin uzun zaman alabileceği söylenebilir. Diğer bir olumsuz imaj ise, öğretmenlerin çaresizlik içinde kalmalarıdır. Burbach ve Figgins (1993), sinema filmlerindeki öğretmen imajına yönelik en rahatsız edici durumun çaresizlik olduğu belirtmektedirler. Yine aynı çalışmada yazarlar, filmlerdeki öğretmen karakterlerinin göze çarpan en önemli unsuru olarak, öğretmenliğe başlarken karşılaştıkları sorunlarla hep bir mücadele içinde olduklarını belirtmektedirler. Feride, Ahmet, Hülya ve Emre öğretmenlerin öğretmenliğe başladıkları ilk yıllarda verdikleri mücadeleler bu imaja örnek gösterilebilir. Ancak bu çalışmada olumsuz imaj adına en dikkat çekici bulgu, yıllar geçtikçe öğretmenlerin kurdukları akıcı ve süslü cümlelerinin yerini bozuk, anlamsız konuşmaların almış olmasıdır.

Öğretmenlik özel bir ihtisas alanı olmasına rağmen, filmlerde herkes öğretmen olabileceği gibi bir izlenim oluşmaktadır. İlk dönem filmlerinde yer alan öğretmen karakterleri, hiçbir şekilde öğretmenlik eğitimi almamış kişiler olarak sunulmuştur. Aslında bu durum, o dönemin koşullarını ortaya koymaktadır. Nitekim 1970-1971 yılına kadar öğretmen yetiştiren ciddi bir kurumun olmayışı, nihayet bu tarihlerden sonra iki yıllık eğitim enstitülerinin ve eğitim yüksekokullarının açılması (Ada ve Baysal, 2013) böyle bir durumun ortaya çıkmasına sebep gösterilebilir. Yani 1970-1971 yıllarına kadar, eğitimi lise düzeyinde olanlar öğretmen olabiliyordu. Buradan hareketle, öğretmenlik mesleğinin profesyonel bir alan olarak görülmediği çıkarımı yapılabilir. Oysaki

1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43.maddesine göre; öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Ada ve Baysal'a (2013) göre, öğretmenlik mesleğine hazırlık; 1) genel kültür, 2) özel alan eğitimi ve 3) pedagojik formasyon kategorilerinden alınan derslerle sağlanır. Feride ve Hülya öğretmenler liseden mezun olarak; Ahmet öğretmen ise tıp eğitimini yarıda bırakıp köye öğretmen olmuştur. Dolayısıyla adı geçen bu karakterlerin, genel kültür, özel alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi dersleri almadan öğretmenlik yapmaları, herkesin öğretmen olabileceği algısını oluşturmaktadır.

İmaj, zamanla değişebilir bir nitelik taşır. Öğretmen imajı da zamana bağlı olarak bir değişim geçirmiştir. Filmlerde bu değişimi açık şekilde, görsel olarak ve konuşma üslubunda görmekteyiz. Öğretmenler Cumhuriyetin ilk yıllarında Osmanlı kültürünün etkisinde olan kılık kıyafet içinde görülürken, konuşma olarak şairane, oldukça süslü cümleler, ağızdan net çıkan kelimeler ile karşımıza çıkmaktadır. Ancak yıllar geçtikçe kılık kıyafet, yerini daha modern giyime bırakmıştır. Fakat ne yazık ki, kılık kıyafetteki ilerleme kadar konuşmada gerileme meydana gelmiştir. İncelenen ilk filmde öğretmenlerin kullandığı Türkçe oldukça akıcı ve süslü iken son filmde öğretmen, büyüdüğü yörenin özelliklerin taşıyan bir Türkçe ile izleyici karşısına çıkmaktadır. 1950 ile 1970 yılları arasına denk gelen dönemde, filmlerde baskın olan konu ekonomik sıkıntılar olarak göze çarpmaktadır. Filmlerde işlenen bu ekonomik sıkıntılar, bize tüm dünyayı etkilediği gibi Türkiye'de de etkili olan ekonomik krizleri hatırlatmaktadır. Öztürk'e (2013) göre, Türkiye 1929 yılındaki 'büyük buhran' ile karşı karşıya kaldığı ekonomik krizde, izlediği akılcı programlarla küçümsenmeyecek bir başarı elde etmiştir. Ancak buna rağmen ikinci dünya savaşının ufukta görüldüğü yıllarda Türkiye, hem siyasi hem de ekonomik sıkıntılarla dolu bir döneme girmiştir. Yani İkinci dünya savaşından sonra yaşanan ekonomik krizlerin, öğretmeni de kötü bir şekilde etkilediği ve öğretmenin filme yansıyan imajını değiştirdiği düşünülmektedir. Örneğin, ilk filmlerdeki Feride ve Ahmet öğretmenlerin ekonomik kaygıları bulunmamasına rağmen, sonraki iki filmde yer alan Hülya ve Hüsnü öğretmenler tamamen ekonomik sıkıntılar ile boğuşmaktadırlar. "İki Dil Bir Bavul" adlı filmde Emre Öğretmen, ülkenin doğusu ile batısı arasındaki gerek yaygın kullanılan dil gerekse yaşam tarzları farkı açısından çeşitli sıkıntılar ile karşı karşıya kalmıştır. Dönemsel olarak bakıldığında, öğretmenler ilk dönemlerde din-modernite mücadelesi içinde, sonraki dönemde ekonomik mücadele içinde, en sonda ise kültürel farklılıklarla mücadele içinde olduğu görülmektedir.

Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak, sinema filmlerindeki öğretmen imajına daha geniş örneklem ile farklı açılardan yaklaşılabilir. Yine aynı şekilde çekildikleri dönem şartlarına bağlı olarak sinema filmlerinde yer alan öğretmen karakterlerine yüklenen misyonlar irdelenebilir. Eğitim fakültelerinin son sınıf öğrencilerine yönelik son izledikleri öğretmen temalı

Emrullah Akcan ve Soner Polat

sinema filmlerinin kendilerinde oluşturduğu öğretmen algısı araştırılabilir. Bu araştırma 1910-2010 yıllarının 20'şer yıllık döneme ayrılarak her bir döneme bir sinema filmi gelecek şekilde tasarlandığından daha kısa yıl aralığı ile kısa dönemsel periyotlarla ilgili bir çalışmanın yapılması ve sonuçlarının karşılaştırılması, araştırma konusunun bulguları ve sonuçları açısından genellenebilir olmasına katkı sağlayacaktır.

Yapılandırılmış Öz/Structured Abstract

The Image of Teacher in Turkish Movies with the Theme of Education: A Historical Look to Teacher Image

Emrullah Akcan¹, Soner Polat²

Introduction. Teachers are the most important leading group shaping the way of a community as much as they provide the basis for upbringing of human resources required by all occupational groups.

According to Can, Can and Durukan (1999), teachers are the community engineers shaping future communities. Teaching is one of the occupations requiring social responsibility. Teachers are role models primarily for their students, then secondly to those around them through their clothing, the words they use, and their manner as a whole.

Movies potentially reflect ideas and information more strongly than written texts. According to Kaşkaya, Ünlü, Akar and Özturan Sağrılı (2011), school and teacher themed movies can be an example for teacher-student, teacher-community relationships, furthermore, effective in developing positive attitudes towards teaching profession. Moreover, movies help people build perception. In some cases, they affect a large part of community. Therefore, the image of teacher in movies leads to shaping perception of community towards teachers.

When analyzing general literature and making comprehensive definition of image, based on image descriptions made before, it can be described in such a way that "image is a total of negative and positive perceptions special to individual which occurs consciously or unconsciously and may change over time as a result of direct or indirect engagement with the individual concerning image source of the individual". Based on these descriptions, it can be said that image may change over time, be special to person, be positive or negative, and occur consciously or unconsciously and as a result of interaction.

As there have been many changes in community with every passing year, teacher as an important part of community; thus of school system has also been affected by this change. Therefore, movies can be very useful in terms of revealing these kinds of changes. When analyzing the research results reflecting teacher and evaluating point of view toward teacher in Turkish Cinema, the researchers came up with only one study on this subject (Efendioğlu, 2013). In

¹PhD. Student, Kocaeli University, Kocaeli-Turkey, emrullahakcan@gmail.com, ²Assoc. Prof. Dr., Kocaeli University, Kocaeli-Turkey, spolat@kocaeli.edu.tr

this regard the study has tried to analyze how the image of teacher in Turkish Cinema has changed over time.

Purpose. This study aims to determine the image of teacher in the films that have been shot between since the last years of Ottoman Empire till today. In the light of this aim, answers to the following questions were sought.

- What are the characteristics of positive image of teacher in Turkish Cinema?

- What are the characteristics of negative image of teacher in Turkish Cinema?

- How has positive/negative image of teacher in Turkish Cinema changed over the years?

Method. The study's design is document analysis, one of the qualitative research techniques. The data were analyzed using content analysis technique. The purpose of content analysis is to reach the concepts and relationships that will describe the collected data. The target population of the study is composed of teacher themed movies that have been presented since the founding of the Turkish Republic. A century (1910-2010) was divided into periods of 20 years each for sampling. Following that, a total of 5 films were selected in such a way that one film is for each period. Observation form developed by researchers, as data collection tool, was used to generate code and theme. The films as a basis for research were reached through DVDs (Digital Versatile Discs) and researchers personal archive. In the phase of the data analysis, movies were watched beforehand to generate theme and categories and basic elements were noted down. Then, the movies were watched a second time within the frame of these basic elements. The data analysis was carried out in four phases: 1. Coding the data, 2. Identifying the themes of coded data, 3. Arranging the codes and themes and 4. Identifying and interpreting the findings. Basic points to reflect the image of teachers were determined and these points were supported using direct quotes from positive - negative image elements, the film frames and the dialogues spoken in the film.

Findings. Findings obtained in the study were given in 3 titles. While teachers have roughly positive image in terms of visual image, idealism, devotion, fighting spirit, they have negative image in terms of desperation, punishing, challenges of being a female teacher, the perception "everyone can teach". Moreover, they have a changing image about their clothes and the way they speak in time. In addition to this, while teachers are interested in social issues in the first years of teaching, they turn out to be interested in their personal problems in the following years.

Discussion, Conclusion and Recommendations. The most outstanding positive image in all the movies within the scope of the study is that teachers have quite a positive visual image. Teachers look well-dressed, ahead of their time, shaved, and with well-combed hair in all the scenes. Besides, teachers are idealist people advancing towards specific goals and devoting themselves to these goals. All the male teachers in the sample are spotted with a cigarette in their hand in some scenes. The other negative image is also that teachers remain in despair. Although teaching is a special professional field, in the films an impression is created that everybody can be a teacher. The image of teacher has also changed over time. This is most clearly seen as visual change and in way of speaking. On the other hand, when periodically reviewed, teachers appear in conflict between religion and modernity in the first periods, in economic struggle in the next period, and in cultural struggle in the last period.

Based on the research results, it could be suggested that the image of teacher in films can be approached differently through a larger sample. Similarly, bounded by the period the films were shot, missions burdened upon teacher characters that have taken place in films can be scrutinized. Teacher perception of the students generated by teacher themed movies the fourth class students at the Faculty of Education last watched can be researched. This study was designed in such a way that the years between 1910 and 2010 were divided into periods of 20 years each and one film is for each period. Therefore, a potential study with a range of years less and in a short period of time and comparison of results will contribute to generalizable knowledge in terms of research findings and research results.

Kaynaklar/References

- Acun, F. (2007). Görsel verilerde kadın imajı (1923-1960). *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (16), 91-112.
- Ada, S. ve Baysal, Z. N. (2013). *Pedagojik-Androjik formasyon ve Türkiye’de öğretmen yetiştirme*. Ankara: Pegem A.
- Akıncı-Yüksel, N. A. (2015). Kültürel bir ürün olarak Türkiye’de sinema filmlerinde okul, öğretmen ve öğrenci temsilleri. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 6(11), 1-17.
- Artan, B. (2012). *Sinema ve imaj üretimi: Amerikan ordusu ve Türk ordusunun 2000 sonrası filmlerdeki imajları üzerine bir karşılaştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aydın, A. (2009). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem A.
- Bakioğlu, A. (1998). Lider öğretmen. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (10), 11-19.
- Baloğlu, N. (2001). *Etkili sınıf yönetimi*. Ankara: Baran.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Başar, H. (2006). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı.
- Bektaş, F. (2010). Örgütsel imaj ve örgüt kültürü: Öğretmen adayı örneğinde nedensel bir araştırma. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, (1), 5-18.
- Burbach, H. J., & Figgins, M. A. (1993). A thematic profile of the image of teachers in film. *Teacher Education Quarterly*, (Spring), 64-75.
- Busby, G., & Klug, J. (2001). Movie-induced tourism: the challenge of measurement and other issues. *Journal of Vacation Marketing*, 7(4), 316-332.
- Can, S., Can, Ş. ve Durukan, E. (1999). Cumhuriyetten günümüze öğretmen ve öğretmen yetiştirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(1), 61-70.
- Çakır, Ö. (2002). *Profesyonel yaşamda kişisel imaj ve sosyal yaşam etiketi*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Çakırer, M. A. (2009). *Lider öğretmen*. İstanbul: Crea.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Yeni öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 207-237.
- Day, D. M. (1986). Artist-teacher: A problematic model for art education. *The Journal of Aesthetic Education*, 20(4), 38-42.
- den Brok, P., Brekelmans, M., & Wubbels, T. (2004). Interpersonal teacher behaviour and student outcomes. *School Effectiveness and School Improvement*, 15, 407-422.

- Diken, B. ve Laustsen. C. B. (2011). *Filmlerle sosyoloji* (Çev. S. Ertekin). İstanbul: Metis.
- Dolloff, L. A. (1999). Imaging ourselves as teachers: The development of teacher identity in music teacher education. *Music Education Research*, 1 (2), 191-207.
- Durukan, H. ve Öztürk, H. İ. (2005). *Sınıf yönetimi*. İstanbul: Lisans.
- Duyan, Y. (2013). 1980 öncesi Türkiye sinemasında kadın temsilleri: Adı Vasfiye filmi üzerine bir inceleme. *II. International Conference on Communication, Media, Technology and Design. 02-04 May 2013 Famagusta – North Cyprus*.
- Efendioğlu, E. (2013). *Türk sinemasında öğretmen imajı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Epstein, Y. M., Rosenberg, S. H., & Smith K. J. (1991). The image of the teacher in film. *American Psychological Association (APA)*, (August 91), 16-20.
- Erickson, M. K., & Sirgy, M. J. (1992). Employed females' clothing preference, self-image congruence, and career anchorage. *Journal of Applied Social Psychology*, 22(5), 408-422.
- Harmancı, M. (2008). *İş'te imaj faktörü*. İstanbul: Nesil.
- Harris, A. (2009). The good teacher: Images of teachers in popular culture. *English Drama Media*, (June).
- James, J. (2004). *Beden dili: Olumlu imaj oluşturma*. İstanbul: Alfa.
- Joseph, P. B. (2001). Images of Schoolteachers in America, içinde, *The ideal teacher: Images in early 20th-century teacher education textbook*. London: Lawrence Erlbaum.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi* (22. Basım). Ankara: Nobel.
- Kaşkaya, A., Ünlü, İ., Akar, M. S. ve Özturan-Sağırılı, M. (2011). Okul ve öğretmen içerikli sinema filmlerinin öğretmen adaylarının mesleki tutumlarına ve öz yeterlik algılarına etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 1765-1783
- Keklik, B. (2012). Öğretim üyelerinin dış görünüşlerinin öğrenciler tarafından algılanma biçiminin incelenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(3), 129-141.
- Kestere, I. ve Kalke, B. (2014). The Visual image of teachers: A ten-country perspective. *Revista Colombiana de Educación*, (68), 19-40.
- Kim, S.S., Agrusa, J., Lee, H. ve Chon, K. (2007). Effects of Korean television dramas on the flow of Japanese tourists. *Tourism Management*, 28, 1340-1353.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel.

- Milli Eğitim Temel Kanunu (1739 sayılı kanun), Kabul Tarihi: 14/6/1973, Yayınlandığı Resmi Gazete, Sayı 14574, Yayınlandığı Tarih 24/06/1973. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html Erişim: 03/01/2016.
- Monaco, J. (2001). *Bir film nasıl okunur?* (Çev. E. Yılmaz). İstanbul: Oğlak.
- Nugent, S. A., & Shaunessy, E. (2010). Using film in teacher training: Viewing the gifted through different lenses. *Roeper Review*, 25(3), 128-134,
- O'Connor, N., Flanagan, S., & Gilbert, D. (2008), The Integration of Film-induced tourism and destination branding in Yorkshire, UK. *International Journal of Tourism Research*, 10, 423-437.
- Okay, A. (2000). *Kurum kimliği*. Ankara: Media Cat.
- Özön, N. (1984). *100 soruda sinema sanatı*. İstanbul: Gerçek.
- Öztürk, İ. M. (2013). İkinci dünya savaşı Türkiye'sinde olağanüstü ekonomik kararlar: Milli korunma kanunu ve varlık vergisi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 32(54), 135-166.
- Polat, S. (2011). Üniversite öğrencilerinin örgütsel imaj algıları ile akademik başarıları arasındaki ilişki düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(1), 249-262.
- Polat, S. ve Arslan, Y. (2015). *Örgütsel yaşamda imaj: İmaj geliştirme ve yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Ryan, M. ve Kellner, D. (2010). *Politik kamera: Çağdaş Hollywood sinemasının ideolojisi ve politikası*. İstanbul: Ayrıntı.
- Saban, A. (2002). *Öğrenme öğretme süreci*. Ankara: Nobel.
- Sampson, E. (1995). *İmaj faktörü*. İstanbul: Rota.
- Scull, R., & Peltier, G.L. (2007). Star power and the schools: studying popular films' portrayal of educators. *The Clearing House*, 81(1), 13-18.
- Swetnam, L. A. (1992). Media distortion of the teacher image. *The Clearing House*, 66(1), 30-32.
- Tezcan, M. (1983).Giyim olgusuna sosyo-kültürel bakış ve Türklerde giyim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(1), 255-276.
- Walhout, D. (1961). The teacher image in America: The reasons for its current low status. *The Journal of Higher Education*, 32(1), 31-35.
- Walker, T. T. (1965). Teacher image. *Peabody Journal of Education*, 43(1), 40-41.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.